

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II. & III. Vtrum Luciferi peccatum fuerit superbia, appetierítque
esse vt Deus. art. 2. & 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Angelos videlicet in beatitudine præmiõe essentiali non proficere. Ratio artic. 4. præcedente est reddita. Præter ea autem quæ ibi dicta sunt, potest id confirmari: Quoniam homines beati proficere nequeunt in beatitudine: ergo neque Angeli. Consequentia videtur nota, cum sit par ratio. Antecedens verò, præter testimonia art. 4. citata, probatur ex illo ad Galat. 6. *Quæ seminaverit homo, hæc & metet: qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam: ergo dum tempus habemus operemur bona: quasi aperit dicat, post hanc vitam non amplius esse tempus seminandi ac metendi.*

Gaudia accidentalialia beatorum an cadant sub meritum.

Commédât memoriæ doctrinam Divi Thomæ hoc loco in responsione ad tertium nempe gaudia accidentalialia, in quibus proficiunt beati, iuxta illud Luca 15. *Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente*, ita ad beatitudinē accidentaliam beatorum pertinere, ut illa propriè loquendo, non mereantur beati, nec propriè accipiant ea in præmium: sed ex natura ipsa beatitudinis profuere, ut beatus gaudeat de bono suorum proximorum, & peculiari quadam ratione de eo, cuius ipse fuit aliquo modo causa, aut quod est alicuius, qui cum ipso magis, quàm cum aliis beatis, aliquo modo coniunctus est. Confirmari potest, eiusmodi gaudia non cadere sub merita beatorum: quoniam quoddam beati illa habeant, pendet ex libero arbitrio peccatoris, qui vult, aut non vult converteri, suscipere aut non suscipere monitiones Angeli custodis: ergo gaudium illud non conferitur Angelo beato in præmium, sed posita beatitudine resultat in beato naturaliter ex hypothesi, quod ponatur obiectum ab alieno arbitrio pendens. Gloria corporis, aureolæ Martyrum, Virginum, & Doctorum, licet non pertineant ad gloriam animæ essentialē, cadunt tamen aliquo modo sub meritum, quod tales beati habuerunt in via, non vero sub meritum, quod post adeptam beatitudinē essentialē habeant in patria. Et de beatitudine quidem corporis, dubitandum non est, quin cadat sub meritum viæ.

Item gloria corporis & aureolæ.

QVÆSTIO LXIII.

De Angelorum malitia.

ARTICVLVS I.

Utrum malum culpe possit esse in Angelis.

Angeli sui pro natura sunt capaces malitia.

CONCLUSIO affirmat, & est de fide, ut patet ex illo Job. 4. *In Angelis suis reperit prauitatem*, & ex multis aliis testimoniis Scripturæ, ex quibus constat, Angelos de facto peccasse. Ratio potissima conclusionis est, quia habent libertatem arbitrij, neque sunt tãtæ perfectionis in suis naturalibus, quin apprehenso aliquo bono, quod rectæ rationi & legi Dei sit contrarium, amplecti illud possint per suum liberum arbitrium, atque ad eò declinare à recta ratione, & lege Dei, ac peccare, non solum contra legem supernaturalem, sed etiam contra naturalem. Neque verum est, eam felicitatem moralem, quam viribus suis naturalibus possunt comparare, esse illis naturalem, ut naturale distinguitur contra liberum, hoc est, contra id quod in eorum arbitrio est comparare, aut non comparare. Et enim licet sine difficultate comparare possint felicitatem moralem naturalem: eò quod (si attendere velint) facillè perspicere possunt, quid rationi

Beatitudo moralis an sit Angelis naturalis.

rectæ sit consonum, quidque ab ea dissonet, nullamque difficultatem patiantur ex parte sensualitatis, quam non habent: nihilominus nullum est obiectum (præter infinitum & illimitatum bonum clarè visum) comparatione cuius non habeant libertatem quoad exercitium actus, & multa sunt bona particularia cum recta ratione pugnantia, comparatione quorum libertatem habeant quoad speciem actus, ita ut vel complecti, vel respicere illa possint, prout maluerint, ac proinde peccare possunt contra legem naturalem, tam omitrendo, quàm committendo. Ac sancti, qui id negant, veras virtutes morales in Angelis negant, imò & felicitatem moralem, laudemque ex ea consequentem.

ARTICVLVS II. & III.

Utrum Luciferi peccatum fuerit superbia appetititque esse ut Deus.

DISPUTATIO VNICA.

Hæc disputatio dilucidior sit in sequentia membra est diuidenda.

MEMBRVM I.

Sententia D. Thomæ, & sectatorum illius.

SENTENTIA D. Thomæ his duobus articulis & in responso ad quartum articuli primi, sequentibus conclusionibus continetur.

Prima est. Id quod Angelus, quando primò peccauit, appetiit, non potuit esse malum, sed bonum: quare non peccauit ex parte rei, quam appetiuit, quasi illa esset mala, sed ex parte modi eam appetendi, quia scilicet non appetiit, ut debuit.

Secunda est. Primum peccatum Angeli fuit superbia: & illud consecutum est inuidia.

Tertia est. Angelus, quando peccauit, appetiuit esse ut Deus: non per æqualitatem, sed per similitudinem quamdam.

Quarta est. Primum peccatum Angeli in eo positum fuit, quod vel appetiuit suam beatitudinē naturalem, tamquam vltimum finem simpliciter, non curando de beatitudine supernaturali, ad quam ordinabatur per gratiam: vel appetiuit vltimam beatitudinē, ad quam ordinabatur supernaturaliter per gratiam, appetendo tamen illam suis viribus naturalibus, non curando de diuino auxilio. Atque in vtroque eatenus appetiuit similitudinem quamdam cum Deo, quatenus appetiuit habere suam beatitudinē vltimam ex suis naturalibus: quod est proprium Dei.

Fundamentum primæ conclusionis D. Thomæ est, quoniam arbitratu voluntatem nihil posse appetere, nisi quod per intellectum fuerit prius iudicatum esse bonum: quare cum in intellectu Angeli non fuerit error ante peccatum: alioquin pena præcessisset culpam: consequens est, ut id quod Angelus, quādo primò peccauit, appetiit, non fuerit malum, sed bonum, ac proinde ut non peccauerit ex parte rei, quam appetiuit, sed ex parte modi, quo eam appetiit, quia scilicet non ut oportuit illam appetiit. Vnde peccauit Angelus sine errore ex parte intellectus, eò quod iudicium quo ante appetitionem iudicauit, rem quam appetiit esse bonam, verum erat: at verò peccauit per actuale inadvertentiam ad modum, quem in appetendo debebat.

bebat seruare: voluntarium tamen, eò quòd poruerit, & ex hypothesi quòd appetebat, teneretur ad eum aduertere. Quo fit, vt dum ita prauè appetiit, & peccauit, fuerit quidem ignorans, non ignorantia prauè dispositionis, qua falsò aliqui iudicauerit, sed ignorantia negationis, qua ad id non aduertit, ad quòd aduertere poterat, & tenebatur, ex hypothesi, quòd actum appetendi eliceret.

In prima conclusione & in illius fundamento, præter Caietanum hoc loco, Capreolum in 2. dist. 4. quaest. 1. Ferrarientem 3. contra Gent. cap. 1. 09. & 110. & alios D. Thomæ sectatores, conuenit cum D. Thomæ Durandus in 2. dist. 5. quaest. 1.

Tertiâ conclusionē probat D. Thomæ, quoniam Angelus appetiuit esse vt Deus, vt patet ex illo Isaie 14. *Exaltabo solum meum, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Quod licet ad litteram intelligatur de rege Babylonis, secundum tamen communem expositionem Sâctorum, etiam intelligitur de Lucifero: etenim Propeta alludens ad superbiam Luciferi describit eo loco superbiam regis Babylonis. Præter alia, confirmare id poterat, ex nomine Michaelis, quòd significat, *quis sicut Deus.*

Michaelis cur sic dicitur.

Quia enim princeps ille, dum cum aliis Angelis bonis Lucifero se opposuit, dixit, *quis sicut Deus.* Michaelis nomen obtinuit: ex quo factò ac nomine perspicuè constat, Dei similitudinem Luciferum appetiuisse. Subsunt verò D. Thomæ: sed primus Angelus nò appetiuit esse vt Deus per equalitatem: ergo per similitudinem. Minorem probat D. Thomas primò, quia Angelus lumine naturali cognouit se esse non posse æqualem Deo, vt de se patet: potest ve id confirmari, quia cum error in eo non antecesserit culpam; sanè ante peccatum non potuit existimare se posse esse æqualem Deo: cum ergo electio non sit eorum quæ esse non possunt, sed eorum dumtaxat, quæ existimantur posse esse, vt patet ex Aristotele 3. Ethicorum cap. 2. fit vt Angelus non appetierit esse, vt Deus per equalitatem.

Secundò.

Secundò, quia Angelum esse æqualem Deo, implicat contradictionem, atque ad eò est non ens: sed obiectum intellectus & voluntatis est solum ens: ergo Angelus non potuit appetere se esse æqualem Deo.

Tertiò.

Tertiò, Angelum esse æqualem Deo habet adiunctum Angelum non esse, quia implicat contradictionem Angelum esse, & non esse inferiorem Deo: ergo contra naturale desiderium Angeli, quo naturaliter suum esse, suamque conseruationem appetit, est appetere equalitatem cum Deo, ac proinde illam appetere non potuit.

Quartâ conclusionē D. Thomæ, vt explicant eios sectatores.

Circa quartam conclusionem Caietanus & Ferrarientis locis citatis arbitrantur, D. Thomam magis inclinasse in eam partem, vt diceret, Luciferum peccauisse, quòd appetiuerit suam beatitudinē naturalem tanquam vltimā simpliciter, non curando de beatitudine supernaturali, quam quòd appetiuerit beatitudinem supernaturalem ex suis naturalibus, non curando de auxilio diuino. Vtrumque tamen affirmasse tanquam probabile. Capreolus verò loco citato potius tanquam opinionem Diui Thomæ defendit, appetiuisse beatitudinem supernaturalem ex suis tantum naturalibus, id quòd multi ex recentioribus D. Thomæ sectatoribus solent probabilius iudicare: tamen alij adhæreant Caietano & Ferrarienti, quibus fauere videntur nonnulla Augustini testimonia. 11. enim super Genesim ad litteram c. 2. de Lucifero ait: *Factus continuo se à luce veritatis auertit, superbia tumidus, & propria potestatis delectatione corruptus: vnde beata, atque* Molina in D. Thom.

A angelice viæ dulcedinem non gustauit, quam non vique acceptam fastidiuit, sed nolendo recipere deseruit, & amisit. Continuo impius, consequenter & mente cœcus, non ex eo, quòd acceperat, cecidit, sed ex eo quòd acceperet, si subdi voluisset Deo, quòd profectò quia noluit, & ab eo, quòd acceperat erat, cecidit. Et 22. de Ciui. Dei c. 1. Mali angeli sui, inquit, potestate delectati, velut bonum suum sibi ipsi essent, a superiori communi omnium beatifico bono ad propria desuxerunt. Et lib. 14. c. 13. Quid, inquit, est superbia, nisi peruersa celsitudinis appetitus? Peruersa enim celsitudo est, deserto eo cui debet animus inherere principio, sibi quodammodo fieri, atque esse principium. Hoc fit, cum sibi nimis placet, cum ab illo bono incommutabili deficit, quòd ei magis placere debuit, quam ipse sibi. Attamen, si Augustinus locis citatis attentè legatur, sanè inde non colligitur Augustinum fuisse arbitratum, peccatum Angelorum in aliquo eorum, quæ D. Thomas 4. conclusio. asserit, fuisse positum: sed solū Angelum peccasse, quia se, propriumque còmodum ac excellentiā, plus quam Deo obedire, etique subiici, diligendo, aliquid contra Dei obediendum elegit. Quo pacto affirmat c. 13. citato, eum peccasse, quam constat, nec peccasse appetendo suam beatitudinem naturalem, nec appetendo supernaturalem ex suis naturalibus.

B Obseruant sectatores D. Thomæ, duobus modis posse intelligi Luciferum peccasse, siue in eo quòd appetiuerit suā beatitudinem naturalem, vt vltimā simpliciter, siue in eo quòd appetierit beatitudinem supernaturalem ex suis viribus, non curando de auxilio diuino. Vno, ita vt sola beatitudo sit res, quā appetiit, obiectumque, volitum, non verò modus ille, videlicet, vt vltima, aut ex naturalibus non curando de auxilio diuino, sed modus teneat se solum ex parte actus appetendi tanquam modus illius, non verò ex parte rei volitæ. Altero, ita vt tam beatitudo, quam modus se teneat ex parte rei volitæ, quasi vtrumque fuerit formaliter volitum ab Angelo, nempe & beatitudo sua naturalis, & esse vltimam finem simpliciter, aut beatitudo supernaturalis, & non esse ex auxilio & gratia diuina, sed ex suis tantum naturalibus. Tunc dicunt, D. Thomam non hoc secundo modo intellexisse: eo enim dato, Angelus appetiuerit malum, præcessissetque in intellectu error, quo id, quòd ita appetebat, iudicasset bonum. Præterea appetiuerit, quòd esse non posset (quippe cum fieri nequeat, vt supernaturalis beatitudo sine auxilio gratiæ viribus solis naturæ obtineatur, stantēque ordinatione diuina, qua Angelus ad vltiorem finem supernaturalem ordinabatur, fieri etiam non posset, vt naturalis beatitudo esset vltima simpliciter) quibus pugnantis docuit Diuus Thomas. Quòd fit, vt non intellexerit secundo modo, sed primo: ita scilicet quòd, si peccauit appetendo suā beatitudinem naturalem, formaliter solum voluit beatitudinem suam naturalem tanquam rem volitam, & quia eā non ordinauit ad beatitudinem supernaturalem, vt tenebatur, interpretatiuè ac imputatiuè voluit illam, vt vltimū finem simpliciter, atque ita peccauit, & deuiauit à recta ratione, & lege Dei ex parte modi appetendi, & rei interpretatiuè ac imputatiuè volitæ, non verò ex parte rei formaliter volitæ: ad quòd necessarius non erat error in intellectu: sed satis erat inconsideratio eius, ad quòd tenebatur aduertere, quòdque debebat seruare in modo appetendi, eo ipso quòd appetebat obiectum principale: ad id namque, quòd est formaliter volitum, necessarium est, vt præcedat iudicium, quo & cognoscatur, & bonum iudicetur: ad id verò, quòd solum interpretatiuè & imputatiuè est volitum, neque

C

Fff 2 que

que iudicium quod bonum sit, neque cognitio de illo est necessaria, sed satis est, quod utrumque potuerit præcedere, & appetentis negligetia non præcesserit. Si verò peccauit in eo quod appetiuit beatitudinem supernaturalem, solum voluit formaliter beatitudinem supernaturalem tanquam rem volitã, & quia illam appetiuit suis naturalibus, habendo se negatiuè circa auxiliũ diuinum, & circa diuinã gratiam: cum tamen eo ipso, quod eam appetebat, teneretur habere se positiuè, & velle eam ex diuina gratia: sanè interpretatiuè ac imputatiuè voluit, vt non esset ex diuina gratia: sed ex suis tantum naturalibus, atque ita deuiatit à recta ratione, & lege Dei ex parte modi appetendi, ac rei interpretatiuè ac imputatiuè volitã, non verò ex parte rei formaliter volitã, ad quod, vt dictum est, necesse non fuit, vt præcederet error ex parte intellectus, sed sufficiens fuit sola inconsideratio.

Quo loco animaduerte, seclat ores D. Thomæ eodem modo affirmare superbiam in primo peccato Angelorum reperiri, non ex parte rei formaliter volitã, quasi quia illam appetierunt, superbiunt, sed ex parte modi appetendi, rei que interpretatiuè volitã. Superbia namque est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, seu excellentiæ improporionatæ statui, aut fini, ad quem res, vel suapte natura, vel supernaturaliter ordinatur. Quare cum Angelus ad naturalem & supernaturalem beatitudinem fuerit ordinatus, neque vti que in eo quod naturalem, neque quod supernaturalem beatitudinem appetierit, cernitur superbia ex parte rei, quã formaliter voluit, sed solum ex parte modi appetendi, rei que quam eo modo appetendo interpretatiuè voluerat. Velle namque angelum interpretatiuè suam beatitudinem naturalem, vt vltimã simpliciter, vel beatitudinem supernaturalem, non ex gratia & auxilio Dei, sed ex suis tantum naturalibus, est velle interpretatiuè habere ex suis naturalibus suam beatitudinem vltimã simpliciter, quod est proprium Dei, ac proinde est supra id, quod status illius exigit, & quod postulat id, ad quod tam naturaliter, quã supernaturaliter ordinatur. Ita paucis explicatam habes sententiam D. Thomæ, quam satis obscure proponit hoc loco, pluribusque explicant eiusdem sectatores.

MEMBRVM II.

Sententia Scoti, & Gabrielis, illiusque impugnatio.

Quid de peccato angelorum Scotus senserit.

CORVS in 2. d. 6. q. 2. & Gabriel ibidem q. 1. conueniunt cum D. Thoma, primum peccatum Angeli fuisse, quod beatitudinem inordinatè appetierit. Attamen dicunt in illa appetitione, & cerni amorem amicitie quo se ipsum inordinatè dilexit, & amorem concupiscentiæ, quo beatitudinè inordinatè voluit. Atque ex inordinato amore sui inordinatum beatitudinis amorem ortũ habuisse, iuxta illud August. 14. de Ciuitate Dei c. vlt. *Duo amores fecerunt duas ciuitates. Amor sui vsque ad contemptum Dei ciuitatem Babylonis, cuius caput est diabolus, & amor Dei vsque ad contemptum sui ciuitatem Dei, cuius caput est Christus.* Tunc dicunt inordinatum illum amorem sui, qui natura antecessit concupiscentiam beatitudinis, pertinere ad peccatum superbiæ, tamen Scotus agrè id explicet, & nutare videatur: inordinatam verò concupiscentiam beatitudinis pertinere ad peccatũ luxuriæ: eò quod inordinatè eam tanquam bonum quoddam delectabile concupierit, & concupiscentia boni delectabilis ad

luxuriam reducatur. Quamuis enim, inquit, luxuria sit propriè in actibus carnis, inordinata tamen appetitio cuiusque delectabilis ad luxuriam reducitur: sicut & delectatio ipsa, quæ ita inordinatè percipitur, quamuis sit de re spiritali, vt de speculatione conclusionis Geometriæ, ad luxuriam pertinet. Addunt, post hos actus subsecutum fuisse inordinatum appetitum principatus, ac dominandi in cæteris, subsecutamque esse inuidiam & odium.

Opinio hæc Scoti, quatenus affirmat appetitum beatitudinis, quã bonum quoddam est delectabile, pertinere ad peccatum luxuriæ, improbabilis est profectò. Solus quippe appetitus delectationis in actu, qui ad venereã ordinatur, ad luxuriã spectat, si inordinatus sit. Quod si ordinatus sit, pertinet ad virtutem castitatis coniugalis. Appetitiones verò aliarum delectationum ad eas virtutes, aut vitia spectant, ad quæ ea, circa quæ delectamur, pertinent, vt appetitio moderata delectationis in cibo & potu spectat ad temperantiam: immoderata verò circa idem obiectum pertinet ad intemperantiam: moderata appetitio delectationis in speculatione conclusionis aliquæ spectat ad virtutem studiositatis: immoderata verò ad vitium studiositatis per excessum oppositum. Cum ergo appetitio beatitudinis in se, nec ad castitatem, nec ad luxuriam illi contrariam spectet, efficitur, vt neque appetitio delectationis circa beatitudinem ad castitatem, aut ad luxuriam pertineat.

Id etiam quod affirmant, nempe inordinatum amorem sui, vnde oritur inordinatus appetitus beatitudinis, pertinere ad speciem superbiæ, sanè sufficienter non probant. In primis, quoniam sicut amor proximi, idque, quod amori proximi contrariatur, non sunt aliud quàm virtutes & vitia, quæ comparatione proximorum nobis insunt, quæque speciem habent ex obiectis, quæ eisdem virtutibus aut vitis proximis volumus: sic etiam amor sui non videtur esse aliud, quàm virtutes, & vitia, quibus homo ordinatè, aut inordinatè se habet circa se ipsum, quæque speciem sumunt ab obiectis, quæ homo ordinatè, aut inordinatè sibi ipsi vult. Idem quippe actus, quo homo sibi vult aliquid, putat cibum, quatenus terminatur ad cibum, quem vult sibi, dicitur concupiscentia cibi, quatenus verò terminatur ad se, cui cibum vult, dicitur amor sui: neque illa videntur distincta integra obiecta, vt eorum comparatione diuersæ rationes formales, speciei que virtutis, aut vitij, in actu resulent: sed potius videntur plures partes vnius integri obiecti virtutis, aut vitij: quarum vna est quasi ratio, quod actus terminetur ad alteram, nempe is, cui volumus bonum, est quasi ratio, quod actus terminetur ad bonum, quod ei concupiscentia: eaque ratione amor amicitie, quo nos aut alterum diligimus, est ratio & origo amoris concupiscentiæ, non quidem ex parte actus, qui vnus est & idem, sed ex parte obiecti, quatenus actum dilectionis terminari ad eum, cui bonum aliquod concupiscentia, est ratio ex parte obiecti, quod terminetur ad bonum, quod illi concupiscentia. Licet ergo ab vtraque parte obiecti actus virtutis ac vitij speciem sumat (alterius namque speciei sunt virtutes, & vitia, quibus ordinatè, aut inordinatè non habemus ad Deum, alterius, quibus ordinatè, aut inordinatè nos gerimus erga nos ipsos, & alterius, quibus ordinatè, aut inordinatè nos erga proximos gerimus) nihilominus vltimum complementum speciei est ab obiecto, quod Deo, nobis, aut proximo volumus, aut nolumus: sic amor, quo ita proximum diligo,

ligo, vbi velim, ac reddam quod ipsius est, pertinet ad speciem iustitiae: amor, quo patrem diligo, dum honorem debitum, et volo, ac exhibeo, pertinet ad speciem pietatis: amor, quo diligo proximum, dum elemosinam adhibeo, illius necessitatem ei volo, & porrigo, pertinet ad speciem misericordiae: & ita de reliquis, quae proximo inchoat illius volumus, aut nolimus: pro diuersitate namque obiectorum, siue bona sint, siue mala, quae eis volumus, aut nolimus, confurgunt diuersae species virtutum, ac vitiorum per ordinem ad proximos. Vnde intelliges facile, quam ratione praecpta omnia, quae circa proximos traduntur, in hoc verbo, praecpto generali insistantur, *Diliges proximum tuum, sicut teipsum*. Eodem modo alterius speciei est amor, quo nos ipsos ordinat, aut inordinat diligimus, dum nobis cibum ac potum appetimus, ac dum nobis appetimus venerea, & dum nobis ordinat aut inordinat appetimus honores, & eminentiam, ac dum appetimus diuitias, & ita de reliquis obiectis, quae nobis ordinat, aut inordinat appetimus: pro diuersitate namque huiusmodi obiectorum diuersae species virtutum, ac vitiorum in ordine ad nos ipsos confurgunt. Eodem modo vnus simplicissimus actus, ad virtutem religionis spectans, est, quo Deo volumus honorem, aut subiectionem, ac obedientiam illi debitam, qui speciem sumit pro qualitate eius boni, quod illi volumus, nec in eo actu sunt duae rationes formales virtutis, vna quae confurgat ex Deo, cui tale bonum volumus, & alia, quae confurgat ex bono, quod illi volumus & exhibemus.

Amor proximi qua ratione vnuerfam legem, qua erga proximum est in se continet.

Caritas erga Deum, erga nos, & proximum, virtus (sunt distincta ab aliis, quae circa ad obiecta caritatis bonorum quae volumus versantur.

Amor in caritate in se continet.

Acienter probant Scotus & Gabriel ordinatum amorem sui, vnde in Angelo ortum habuit inordinatus appetitus beatitudinis, pertinere ad speciem superbiae: quia esto esset actus distinctus a concupiscentia beatitudinis, pertineret tamen ad vitium virtuti caritatis naturalis, amorisque sui ordinati contrarium per excessum, nec esset necesse, vt ad superbiam pertineret, quae cum humilitate pugnat: quare non immerito iurata videtur Scotus, neque constanter affirmat pertinere ad speciem superbiae.

MEMBRUM III.

Explicatur, in quo sensu appetere potuerit Angelus se esse aequalem Deo, & in quo non: ad concordiamque reducuntur Diuus

Thomas & Scotus.

IRCA tertiam conclusionem D. Thomae notandum est, Scotum in 2. d. 6. q. 1. in esse sententia, vt dicat, Angelum potuisse appetere se esse vt Deum per aequalitatem, potuisseque in eo peccare. Si tamen attentè legatur, non pugnat cum D. Thoma. D. namque Thomas loquitur de primo peccato Angeli, intelligendūque est de voluntate absoluta seu efficaci: Scotus autem, nec loquitur de primo peccato Angeli, nec de voluntate absoluta & efficaci, sed de conditionali, & inefficaci ad impetranda media ad executionem: quae voluntas inefficax, & conditionalis, velle aliquid confuevit appellari, sufficitque ad peccatum. Quia ergo sola voluntas efficax est, quae esse non potest impossibilem, eorumque, quae talia esse creduntur, velleitas vero voluntasve conditionalis esse potest eorum, quae nulla ratione esse possunt, vt Aristoteles

Voluntate conditionata vt potuerit angelus appetere diuinam aequalitatem atque ea in peccare.

ethicorum c. 1. & 2. docet, merito Scotus loco citato affirmat, Angelum non potuisse quidem peccare ex electione, appetendo aequalitatem Dei, vt electio est voluntas efficax mediatorum ad finem: sic enim ex Aristotele 3. ethicorum c. 2. Electio solum est eorum, quae esse possunt: potuisse tamen peccare ex electione, vt peccare ex electione, est peccare non ex ignorantia, nec ex passione, aut subreptione, sed ex plena cognitione. Nec credo quicquam tunc posse reprehendi in hac sententia Scoti: quin potius existimo satis probabile, Luciferum post primum peccatum, non solum a. ho. profectum fuisse Deum, voluitque Deum non esse, voluntate conditionata, si scilicet id esse posset, sed etiam appetuisse aequalitatem Dei, hoc est, se esse qualis est Deus, aut quiescens Deus, si id vlla ratione esse posset. Tanta fuit in eo monstro superbia, iniquitas, & insolentia: Haec omnia, praeter rationes alias Scoti, mihi persuaderi illa breuis, quia in his nullam video repugnantiam.

Vnde ad rationes quibus Diuus Thomas tertiam conclusionem probauit, quatenus cum hac sententia Scoti pugnare aliquid forte videbuntur, respondendum est. Ad primum, negando minorem, si sit sermo de voluntate conditionata, & post primum Luciferi peccatum: concedendo vero, si sit sermo de voluntate absoluta, de qua sola concludit optimè probatio subiuncta, non vero de voluntate conditionata, seu velleitate, in qua non secus, ac in voluntate absoluta aeterni potest ratio peccati de vno & eodem obiecto, modo conditio apposita non sit, quae destruat rationem peccati, vt esset, si quis velle, quod in se est peccatum, at sub conditione, quod non esset peccatum.

Ad primum quo 3. d. Th. conclusio confirmabatur.

Molina in D. Thom.

Ad secundum. Ad secundum neganda est minor: intellectus namque intelligit chimæram, & alia, quæ esse non possunt, sed per ea, quæ esse possunt, voluntasque potest illa appetere, non voluntate absoluta, sed sub conditione, si esse possent.

Ad tertium. Ad tertium, concesso antecedente, neganda est consequentia, si in consequente sit sermo de appetitione conditionata, qua sub ea conditione appeteret æqualitatem Dei, si, ipso manente eodem qui est, esse posset æqualis Deo, aut is, qui est Deus: concedenda verò est, si sit sermo de appetitione absoluta. Aliter soluit Scotus hæc argumenta.

MEMBRUM IV.

Referuntur tres alia sententia D. Bonaventura, Durandi, & quorundam qui ruinam angelorum ex revelatione mysterij incarnationis Angelis facta occasionem sumpsisse arbitrantur.

Angelorum peccatum ex D. Bonaventura sententia quale.

DIVVS Bonaventura in 2. d. 1. art. 1. q. 1. & 2. putat, initium peccati Luciferi fuisse præsumptionem, qua incautus suam pulchritudinem, & perfectiones, præsumpsit de se ipso, se aliis præesse posse, dignitatemque suæ naturæ id postulare: peccatum verò illud fuisse consummatum in ambitione, qua hoc ipsum propria autoritate appetiuit: inde autem, cum obtinere non posset, securam fuisse invidiam, & odium: unde affirmat primum Luciferi peccatum fuisse superbiam. Eandem sententiam, vt communiorem inter Doctores refert Dionysius in compendio Theologiæ propositione 71.

Durandi opinio.

Durandus in 2. d. 5. q. 2. probabile existimat, si cut primo homini impositum fuit præceptum iuris positivi, ne comederet de ligno: sic etiam Angelis impositum fuisse aliquod præceptum iuris positivi, vt qui ad eundem finem erant conditi simili quoque lege viverent, sumptoque simili periculo fidelitatis ac obedientiæ eorum ad finem pervenirent, aut ab eo descicerent. Unde arbitratur Angelos, non secus ac primos parentes, transgrediendo præceptum iuris positivi, quod acceperant, peccasse. Quod autem fuerit illud præceptum, atque adeo, quod fuerit in particulari peccatum angelorum, ait nos nescire.

Aliorū opinio occasione revelationis Christi futuri peccasse angelos.

Sunt verò quidam alij, his præsertim temporibus qui arbitrantur, Luciferi peccatum, demonumque aliorum, qui illi adhæserunt, inde sumpsisse occasionem, quod Deus statim ac Angelos condidit, in examen & probationem obedientiæ, fidelitatis, ac subiectionis eorum, inter alia, quæ illis revelavit, vnum fuerit, mysterium incarnationis futurum, nempe consilium, propositum, ac decretum suum æternum esse communicare se summo modo, qui esse potest creaturis suis, vniuersæque naturam humanam Verbo diuino, ac proinde constituere hominem, qui ex huiusmodi vniione resularet, qui que eo ipso Deus & homo necessariò erat futurus, caput regni cælestis, Dominusque creaturarum omnium mente præditarum. Deinde simul imposuisse præceptum Angelis, vt eum adorarent, ac illi seruirent: non secus ac primis parentibus, vt eorum fidelitatem ac obedientiam probaret, præcepit, ne de ligno vetito comederent. Eiusmodi verò consilium, ac præceptum sese statim offerre cepisse Lucifero vt durum, nec satis æquum, suamque pulchritudi-

A nem, nobilitatem, atque excellentiam contemplatum, cepisse tum secum cogitare, tum cæteris Angelis proponere. Nonne æquius erat, nonne magis rationi consentaneum, vt quando Deus se summo illo modo creaturis communicare constituerat, angelicæ potiùs naturæ, quæ tot partibus longè superat humanam, eo se modo communicaret? Ex inter angelicas eam potiùs ad id eligeret, quæ præstantia ac dignitate cæteras antecederet? Addunt autores huius sententiæ, elatum in eum modum Luciferum sibi ipsi suæ propriæ naturæ cupere cepisse hypostaticam illam vniionem cum Verbo diuino, & principatum illum ac excellentiam super omnia creata, atque apud se statuisse detractare diuinum illud mandatum, & ordinationem, traxisseque in suum consilium, propositum, ac determinationem cæteros demones. Obtenebrato verò intellectu, deprauatæque illius voluntate per superbiam, rebellionis, & inobedientiæ peccatum contra Deum, exarsisse in invidiam, & odium generis humani, præsertim Christi, concupissequit illum perdere, & occidere: simul etiam fuisse inflatum odio Dei, qui id constituerat, sibi resistebat, seque de statu pristino propter peccata commissa in extremam miseriam detruerebat. Addunt iidem, Michaellem, Gabrielem, cæterosque bonos angelos, audito Dei consilio, & præcepto, ei adhæsisse, omniâque, vt par erat, probantes, restitisse, seque contra Luciferum, illiusque sectatores opposuisse: omnes aduersantes è cælo in terram, ac tartara præcipites deturbasse, iuxta illud Apocyp. 12. *Factum est prælium magnum in cælo, Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnavat: & Angeli eius: & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cælo: & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Sathanas, qui sedecit uniuersum orbem, & proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt.* De quo eodem dracone paulò ante dicitur, *Et cauda eius traheret tertiam partem stellarum cæli.* Itaque horum Doctorem sententia est, Luciferi peccatum fuisse superbiam, qua de se ipso præsumens, suæque pulchritudine & nobilitate inflatus, appetiuit naturam suam ad thronum Verbi diuini per vniionem hypostaticam euehi, cæteris omnibus præesse, nullique omnino creaturæ subici, hancque superbiam comitatam fuisse invidiam, & odium generis humani, præsertim Christi, homicidique peccatum, quo Christum perdere concupiuit, nec non odium Dei.

E Ex recentioribus, huius sententiæ autores sunt, Ambrosius Catharinus in illud Genes. 3. *sed & serpens erat callidior cæteris animantibus.* Viguerius c. 3. Institutionum Theologicarum. §. 2. vers. ultimo, & quidam alij. Ex antiquioribus Rupertus Abbas in illud Ioann. 8. *Ille homicida erat ab initio.* Dionysius Carthusianus 1. sententiarum d. 5. q. 1. Gulielmum Parisensem citat in hanc sententiam, neque eam reprobat: tamen si non tam explicatè, ac recentiores, memoratam sententiam proponant.

F Sunt qui eandem opinionem tribuant D. Bernardo sermone 17. in Cantica: at certè Bernardus eo loco, non firmus, quin potiùs tam quam quid incertum, explicat quale fortasse fuerit Luciferi peccatum, dicens: *Putas enim Lucifer ille qui mane oriebatur, sed præproperè eleuabatur, antequam verteretur in tenebras generi nostro inuiderit, & ipse olei effusorem, vt per se ipsum iam tunc indignabundus missitaret, dicens in ira se quodammodo, vt quid perditio hæc? Hæc ego non assero dicere spirituum, sed nec contradicere dico, nescio.*

nescio enim. Potuit autem contingere (si tamen incredibile non putetur) plenum sapientia, & perfectum decore homines prescere potuisse, etiam & perfectiorem in parem gloriam: sed si prescivit, in Dei Verbo absque dubio vidit, & in liuore suo inuidit, & moluit esse habere subiectos socios designatus. Infirmiores sunt, inquit, inferioresque natura: non deceat esse concines: nec æquales in gloria. An forte proditi impiam hanc eius machinationem illa presumpcia ascensio, sibi que significans magisterium: Ascendam, inquit, super montem excelsum, & sedebo in lateribus aquilonis: quo altissimi quamdam proinde similitudinem obtineret. Si quemadmodum ille super Cherubim sedens gubernat omnem Angelicam creaturam, ita & ipse alius sederet, regeretque genus humanum. Absit, iniquitatem medicatus est in cubili suo, mentiatur iniquitas sibi. Nos alius non cognoscimus iudicem, quam autorem. Non diabolus, sed Dominus iudicabit orbem terra, ipse Deus noster in seculum, & in seculum seculi, ipse reget nos in secula. Ergo in celo concepit dolorem, & in paradiso peperit iniquitatem, prolem malitia, matrem mortis, & arumarum omnium prima parens superbia. Nam est inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, iniitium tamen omnis peccati superbia. Hactenus Bernardus. Quibus sanè verbis, nihil de reuelatione mysterij incarnationis, nihil de præcepto Luciferi imposito, quo tãquam Dominum adorare deberet Christum hominem, illique subici meminit Bernardus, sed solum de reuelatione creationis futuræ hominum: vt vnà cum Angelis sempiterna potirentur felicitate, indeque non improbabile existimat Luciferum occasionem sumpsisse ruendi in peccatum superbiæ, inuidiæque generis humani.

A principio desiderauerit Christum interficere, nec id perficere potuerit, atque aded, vt illi statim à principio innotuerit mysterium incarnationis, futurumque Christum caput & dominum hominum & angelorum, ita nimirum, vt inde ruina ansam attriperit: loquitur namque Christus eo in loco de primo peccato, & ruina Luciferi, vt patet: quoniam cum dixisset: Ille homicida erat ab initio: addidit, & in veritate non stetit: quod omnes exponunt, quia per peccatum à gratia, in qua conditus fuerat, decidit. Hoc totum affirmat Rupertus in eum locum.

B Quartò ex illo Isaia 14. quo ad Luciferi superbiã, & casum alludens propheta, de rege Babylonis, ait: Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui mane oriebaris? Qui dicebas in corde tuo: In celum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Cum Lucifer ante lapsum in peccatum, in celo ethyreo esset, ceterasque creaturas, naturæ, gratiæque nobilitate, & donis vinceret, sanè id quod in corde suo dixit quando peccatum suscepit, videlicet in celum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, non est intelligendum de ascensu in celum materiale, & super astra materialia, sed de ascensu ad vnionem hypostaticam cum Verbo diuino, quam appetiuit, & vbi super omnia creata tamquam in solio & monte testamenti, sedere voluit, similisque esse in dominio & principatu super reliqua omnia Altissimo, eo modo quo Christus, quatenus homo, Dominus est omnium.

C Verum aduersus hanc sententiam obicit aliquis, Luciferum appetendo vnionem hypostaticam suæ naturæ cum Verbo diuino, consequenter appetuisse suum suppositum non esse: quare cum nihil appetere possit sui ipsius destructionem, ac non esse, consequens videri, vt neque vnionem hypostaticam propriæ naturæ cum Verbo diuino potuerit Lucifer appetere. Respondendum est tamen fieri optimè posse, vt quis appetat suum non esse: tum intuitu vitandi maioris mali, quàm sit bonum sui esse: quo pacto quoniam melius esset damnatis, si nati non fuissent, quærent mortem, vt euadant tormenta, nec tamen eam inuenient: tum etiam intuitu maioris boni, quod pars remanens creaturæ appetentis, obtinebit: quo pacto Paulus dissolui optabat, vt cum Christo esset, quo ad animam. Quare intuitu tanti boni, quantum est propriam naturam vnitam esse Verbo diuino, quoduis suppositum id perciperet, si Deus ita ordinare vellet: esto, quoad rationem suppositi proprii suæ naturæ, desinere esse.

D Hoc loco, quasi per transennam, faciendam duxi mentionem insaniæ Mahumeti circa ruinam Luciferi, & aliorum angelorum, quam ex quorundam Iudeorum fabulis hausisse videtur. Ait namque in Alchorano, Deum præcepisse Angelis vt coram Adamo se humiliarent, eumque venerarentur, Luciferumque, & sectatores illius noluisse parere, eaque de causa damnationem incurrisse. Lege Dionysium Carthusianum lib. 2. in Alchoranum art. 27. Athanasius, aut quiuis alius eius operis autor, quæst. 6. ad Antiochum ante Mahumeti tempora referens hunc errorem, hæc subiungit: Hominum stultorum commenta sunt hæc.

E Tertio ex illo Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: cum ergo Pharisæi, cum quibus Christus loquebatur, vellent Christum interficere, & vt ex antecedentibus, & sequentibus in eodem capite constat, ea de causa dicat illos esse ex patre diabolo, & desideria illius velle perficere: consequens est, vt Lucifer statim à

Confirmans quidam hanc sententiam. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Obiectio.

Solutio.

Mahumeti commentum circa angelorum peccatum.

MEMBRUM V.

Auctoris sententia.

1. Conclusio.

T de hac re dicam quod sentio, sit prima conclusio prima conclusioni D. Thomæ contraria. Quod Angelus appetiuit dam primò peccauit, potuit esse malum moraliter: unde potuit primò peccare non solum ex parte modi appetendi, sed etiam ex parte rei malæ, quam appetiuit, verisimileque est eum sic peccasse. Hæc probatur ex contrario fundamento ei, cui nititur D. Thomas. Quoniam, ut res, quæ est mala moraliter, appetatur, neque est necessarium, vt iudicetur bona moraliter, neque vt iudicetur bona simpliciter, sed satis est, si in ea conspiciatur aut existimetur ratio aliqua boni vtilis, honesti, aut delectabilis, ratione cuius appetatur. Verbi gratia, vt fornicatio appetatur, necesse non est, vt iudicetur bona moraliter, aut bona simpliciter, sed satis est, quod se offerat intellectui, vt delectabilis: ratio quippe boni delectabilis, quæ in ea elucet, sufficit, vt appetatur: quare absque vilo errore in intellectu potest quis appetere fornicationem, eo ipso quod eius menti representetur vt bonum quoddam delectabile sicut re ipsa est, esto simul iudicetur mala moraliter, & à Deo prohibita, eaque appetitione fieri hominem dignum, qui muletur æterno regni celestis exilio, & cruciatibus æternis puniatur. Eodem ergo modo Angelus potuit absque vilo errore in intellectu appetere primò, id quod erat malum moraliter, & quod videbat à Deo esse prohibitum, eo ipso quod in eo eluceret bonum honoris, aut quiduis aliud: nam pro libertate & arbitratu suo potuit præponere minus bonum maiori, appetendo minus: & relinquendo maius. Rem hanc totam ostendimus latè in 1.2. quæst. 9. art. 1. & quæst. 13. art. 6. quibus dissoluimus rationes, quæ in contrarium adduci possunt. Consentiant nobiscum Scotus & Gabriel in 3. dist. 36. quæst. vnica & doctores Nominales communiter. Adriani quodlib. 4. & Almainus in moralibus tract. 3. dum de prudentia disserit.

2. Conclusio.

Secunda conclusio. Primum Luciferi peccatum fuit superbia. Hæc ad hæc est certa, vt contrarium non sit tutum in fide. Probatur, quia in primis est communis sententia D. Thomæ & Scholasticorum in 2. d. 4. 5. & 6. Deinde est etiam cõmunis sententia sanctorum, Augustini 11. super Genesim ad litteram cap. 13. 14. 15. 16. & 23. & 12. de Ciuitate Dei cap. 6. lib. 1. 4. cap. 13. & alibi sæpe, Athanasij, si tamen ipse est auctor operis ad Antiochum, Basilij homilia 9. quod Deus non est auctor mali. Auctoris homilia de Adam & Eua apud Chrysostomum tom. 1. Chrysost. hom. 15. in Ioan. & eiusdem, aut cuiusvis alterius auctoris operis imperfecti in Matthæ. homilia 4. Damasceni lib. 2. fidei orthodoxæ cap. 4. Gregorij Nazianzeni de principiis, canticum 6. Ambrosij in illud Psal. 36. *Vidi impium super exaltatum*, & in Psal. 118. sermo. 3. in illa verba, *inrepaisti superbos*, Hieronymi in illud Isaia 3. *Dabo pueros principes eorum*, Gregorij in 1. Reg. lib. 3. cap. 4. in principio, & aliis sæpe. Isidori lib. de sum. bono cap. 12. sententia 7 & 8. Bernard. serm. 1. de aduentu, & serm. 69. in Cantica. Anselmi in illud 1. ad Timotheum 3. in *iudicium incidunt diaboli*.

Item eandem sententiam sonant apertè Scripturæ sacræ Isaia 14. vbi iuxta communem sen-

tentiam sanctorum, alludendo ad Luciferi superbiam, describitur superbia regis Babylonis, eis verbis: *Detrahitur est in inferos superbia tua. Et infra: Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui mane oriebaris. Qui dicebas in corde tuo: In celum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Ezechielis 28. Vbi similiter superbia regis Tyri describitur illa oratione: *Eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram proiecit te. Lucas 10. ad deterrandos discipulos, vt ab inani gloria & peccato superbia cauerent: *Præbiam, inquit Christus, Satanam sicut fulgur de celo cadentem. Ita exponit eum locum Hieronymus in illud Psal. 3. citatum, Gregorius 2. 3. Moralium cap. 4. & plerique alij, Paulus ad Timotheum 3. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Et subdit: Non neophyrum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli: id est, in damnationem diaboli, hoc est, ne & ipse propter superbiam damnetur, sicut & diabolus propter superbiam damnatus est, vt Hieronymus in illud Isaia 3. citatum exponit, & plerique alij. Iob 41. *Ipse est rex super omnes filios superbia. Ecclesiæ. Initium omnis peccati superbia.*****

3. Conclusio. Tertia conclusio. Peccatum primum Luciferi non videtur fuisse ex inaduertentia. Hæc probatur primò, quoniam potissimum fundamentum eorum, qui alieuerant ex inaduertentia, ortum est: quia aliquin error in intellectu Angeli antecessisset peccatum angeli: sed in prima conclusione ostensum est, id non esse necessarium: ergo peccatum angeli non fuit ex inaduertentia profectum. Secundò, quia in peccato ex inaduertentia vix tanta culpa intelligi potest, quantum oportet agnoscere in peccato, propter quod Lucifer sic à Deo proiectus, punitusque est, & quantum Scripturæ locis citatis in quibus superbia Luciferi describitur, innuit. Tertio, quia par est ratio de angelo, & de primis parentibus: Eua autem non peccauit ex inaduertentia: quandoquidem ei prius diabolus proposuit, *cur præcepit vobis Deus, &c.* quod idem dicendum est de Adam, vt affirmant Augustinus 14. de Ciuitate Dei cap. 11. Anselmus in illa verba Pauli 1. ad Timotheum 2. *Adam non est seductus*. Beda in collectaneis super Paulum eum explicat eundem locum. Id ipsum de angelis affirmant Hieronymus, aut quibus alius eius operis auctor, in illa verba Iob 2. 4. *Si subito apparuerit aurora: & Anselmus de casu diaboli cap. 23. & Bernardus serm. 1. de aduentu, vbi ex persona Filij Dei sic ait: *Non in affectum malitiæ & nequitia transisse Angelos desertores, neque ex ignorantia aliqua, seu infirmitate peccasse. Imò eam rationem reddunt Gregorius lib. 4. Moralium cap. 11. & Isidorus lib. 1. de sum. bono cap. 12. sententia 10. & 11. & alij, quare homo ad penitentiam fuit admittus, angelus verò non item, quod homo ex infirmitate peccauerit, angelus verò minime: quod si angelus ex inaduertentia peccauit, cum inaduertentia non minus, quam infirmitas, imò magis excuset à culpa, sanè ratio, quam Patres illi reddunt, nulla esset.**

4. Conclusio. Quarta conclusio. Peccatum Luciferi, nec in eo videtur fuisse, quod appetiuit suam beatitudinem naturalem, tamquam vltimum finem simpliciter, neque in eo, quod appetiuit suam beatitudinem supernaturalem ex suis naturalibus sine diuina gratia, modo iuxta mentem D. Thomæ explicato. Hæc probatur primò, quia id vnde potissimum ductus videtur D. Thomas, vt hoc assereret, fuit, quia arbitrius est angelum non potuisse primò peccare

ex parte rei, quam voluit, quasi illa esset mala, sed solum ex parte modi, quo eam appetiuit: nec potuisset peccare, nisi ex inaduerentia modi, quem seruare debebat: sed prima & tertia conclusione ostendimus vtrumque esse falsum: ergo in neutro illorum duorum videtur fuisse positum peccatum Luciferi. Secundò, quia primò peccatum Luciferi fuit superbia, vt in secunda conclusione ostensum est: difficile autem explicatur ratio superbiae in eo, quòd appetierit suam beatitudinem naturalem, habendo se negatiuè circa supernaturalem, aut in eo quòd appetierit supernaturalem, negatiuè se habendo circa auxilia supernaturalia: neque satis constat, cur inde sequatur, voluisse interpretatiuè suam beatitudinem naturalem esse vltimam simpliciter, aut supernaturalem non esse ex auxilio Dei: praesertim vt tantam culpam incurrisse dicatur, quantum verisimile est fuisse in eo peccato, propter quod Deus tam graui cum supplicio affecte: maximè cum iuxta autores eius sententiæ, id totum prouenerit ex inaduerentia, quæ valde extenuat ac minuit culpam, si quæ in ea appetitione fuit, ad eò vt, penfatis omnibus circumstantiis, vix maior culpa, quam venialis, possit excogitari. Tertid, Anselmus de casu diaboli cap. 4. affirmat, Angelum, quando peccauit, appetiuisse quod non habebat, idque innuit illud Isaia 14. *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo*: sed quando peccauit habebat beatitudinem naturalem: ergo non peccauit appetendo suam naturalem beatitudinem. Quartò, ex eo quòd nos absolute appetamus nostram beatitudinem supernaturalem, nihil attendentes ad diuinam gratiam, sanè non peccamus: ergo nec angelus in eo peccasset. Confirmatur, quoniam angelus tunc habebat gratiam gratum facientem, ac prouide bona opera moraliter, quæ exercebat, etant opera filij Dei per adoptionem, digna vita æterna, meruitque angelus malus in primo instanti, in quo fuit creatus, vt D. Thomas affirmat: cum ergo opus illud non esset malum ex obiecto, egredere turque à Filio Dei per adoptionem, sanè esset ea ex parte opus supernaturale meritorium vitæ æternæ, ac prouide angelus tunc non appetiisset beatitudinem supernaturalem ex suis tantum naturalibus. Adde, quòd cum angelus in primo instanti accepisset per reuelationem se esse creatum ad beatitudinem supernaturalem, ad eamque ordinari per gratiam Dei, credi non potest, quòd statim in secundo instanti eius rei esset oblitus, peccassetque per inaduerentiam, vt vult Diuus Thomas.

5. Conclusio. Peccatum primi angeli in quo consistit.

Quinta conclusio. Peccatum Luciferi videtur fuisse illud, quod de mente D. Bonauenturæ membro præcedente retulimus, nempe superbia delibata, qua de sua pulchritudine, vi, ac perfectione intumescens, propria autoritate dominatum & tyrannicum principatum super omnes alias creaturas appetiuit contra ordinationem Dei, quæ fortè præcepto aliquo positio innotuerat. Vnde eateus appetiuit similis esse altissimo, quòd quemadmodum Deus est omnium Dominus, ita ipse voluit omnibus dominari, & præesse, & ab omnibus creaturis mente præditis coli ac venerari: cumque à Deo, & angelis bonis prorsus insolentia resistens, è cæli finibus exturbaretur, odij venenum concepit contra Deum, & creaturas omnes, quæ Deo adhærescunt, easdemque omnes despectu inuidiæ stimulis agitarus, maximè aduersus hominem, quem nouerat (vt verisimile est) creandum tanquam socium beatitudinis supernatura-

A lis: quandoquidem mundus corporalis iam tunc erat creatus, verisimileque non sit Luciferum ignorasse, quòd in hominum habitationem edificatus fuisset.

Fateor in conclusione hac nõ multum esse euidentiæ, est tamen consona Scripturis, & dictis Sanctorum. Ezechielis 28. *Eleuatum est cor tuum in decore tuo, Isaia 14. Ad cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo.* Quo in loco nomine cæli & astrarum non possumus intelligere cælum materiale, & astra materialia: eò quòd Lucifer in cælo esset Empyreo: sed nomine cæli, intelligendum est supremum fastigium honoris & principatus: vsus enim obtinuit, vt qui in magnum ascendit honorem, in cælum ascendere dicatur. Nomine verò, astrarum, intelligendi sunt cæteri angeli, atque cælestes ciues, super quos volebat exaltari: ita enim exponit Hieronymus hæc verba Isaia in commentariis quibus cap. 28. Ezechielis interpretatur. Lucifer etiam ipse nomine, astri, significatur apud Isaia illo eodem capite. *Quomodo, inquit, cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris?* Et Paulus 1. ad Corinthios 15. Beatos stellis comparat, dicens: *Alia claritas Solis, alia claritas Lune, & alia claritas stellarum: stella enim differt ab stella in claritate: sic resurrectio mortuorum.* Nomine verò, similitudinis Altissimi, intelligenda est similitudo in dominatu ac principatu super omnia, quam diximus appetiuisse.

Quòd verò hæc eadem sententia consona etiam sit dictis Sanctorum, probatur. Augustinus enim 11. super Genesim ad literam cap. 23. *Propria, inquit, potestatis delectatione corruptus est.* Et 14. de Ciuitate Dei cap. 11. *Postea verò, inquit, quam superbus ille angelus, ac per hoc inuidens, per eandem superbiam à Deo ad semetipsum conuersus, & quodam quasi tyrannico fastu gaudere subditis, quam esse subditus eligens, de spiritali paradiso cecidit.* Quid clarius in hanc sententiam dici potuit. Gregorius 23. Moralium cap. 4. (in alia editione 7.) citatis illis verbis Isaia: *Despecto, inquit, bono societatis angelorum, sedem suam ad Aquilonem ponens, & Altissimi similitudinem superbe appetens, per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmem conatus est singularitatis ascendere.* Autor homiliae de Adam & Eva 1. tomo Chryf. *Primus, ait, Angelus primus, qui Saibael dictus est, malignam & nefariam præsumptionem assumens, dixit: Pono sedem meam in Aquilonem, & ero similis Altissimi, & ita pro tali præsumptione cecidit irreparabiliter, vt angelus primus præcipitatus de culmine angelico, diabolus nominaretur.*

Sexta conclusio. Alij angeli mali videntur etiam peccasse peccato superbiae, appetentes propriam aliquam excellentiam contra Dei ordinationem, quæ fortè eis aliquo diuino præcepto innotuerat: cum autem crederent se non posse eam obtinere, nisi Luciferò se subderent, eiusque partes sequerentur, illi adhæserunt, eumque secuti sunt, illi usque exemplo & suggestionem peccauerunt. Hæc est D. Bonauenturæ loco citato artic. 2. q. 1. & 2. eamque innuit Augustinus 12. de Ciuitate Dei cap. 1. dum de dæmonibus omnibus sic loquitur: *Mali angeli sua potestate delectati, vel vt bonum suum sibi essent, à superiori bono destituerunt.* Estque consona satis sacrae paginae. Ea namque de causa Apocal. 12. & Matth. 25. angeli mali, Luciferi angeli dicuntur, quòd eum secuti sint, cum eo in peccatum consenserint, illique adhæserint. Nec in hac re maior est euidentiæ exigenda. Dictum est in hac & præcedente conclusione, ordinationem Dei fortè angelis præcepto

6. Conclusio. Alorum angelorum peccatum exponitur.